

Oponentský posudek disertační práce

Studentka DSP: Mgr. Marija Zulič

Název práce: *Prediktory sociální participace dětí s mozkovou obrnou na základních školách v České republice a v Republice Srbsko*

Studijní program: Speciální pedagogika

Školitel: doc. PaedDr. Vanda Hájková, Ph.D.

Oponent: prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.

Pracoviště: Katedra speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta UK, Praha

V disertační práci řeší autorka Mgr. Marija Zulič aktuální téma týkající se stanovení prediktorů sociální participace žáků s mozkovou obrnou na základních školách ve srovnání školského systému v České republice a v Republice Srbsko. Jako koncept byla sociální participace prezentována v roce 2001, kdy Světová zdravotnická organizace zveřejnila *Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disability a zdraví* (ICF). Na základě citované odborné literatury autorka uvádí, že participace zastupuje rozhodující část rozvoje každého dítěte, ale také základ prožívání kvality života ve všech věkových kategoriích. Má také klíčovou roli v rozvoji schopností dětí učit se nové dovednosti, rozvíjet kvalitní vztahy s druhými a komunikovat, poskytuje větší možnosti vzdělání a příležitosti k získávání životních zkušeností. Oceňuji výběr a zpracování dané problematiky s vyzvednutím významu využití ICF jako jednoho z důležitých mezinárodních dokumentů v této souvislosti.

Hlavním cílem disertační práce bylo určit prediktory sociální participace žáků s mozkovou obrnou na základních školách v České republice a v Republice Srbsku, což znamená vymezit faktory, které by mohly determinovat úroveň jejich sociální participace v základním vzdělávání. S ohledem na skutečnost, že participace žáků s mozkovou obrnou představuje důležitý indikátor jejich úspěšné společenské participace v adolescenci a v dospělosti, je nezbytné určit faktory, které mají vliv na jejich participaci ve školním věku. Na sociální participaci se v této práci pohlíží z úhlu samostatné realizace školních činností ležících mimo samotné vzdělávání, které žáci s mozkovou obrnou vykonávají ve školním prostředí každý den, a které jsou vyžadovány, aby mohly plnit studijní povinnosti, jež se od nich očekávají.

Pro hodnocení participace žáků s MO ve školním prostředí byla použita první a třetí část dotazníku SFA (School Function Assessment, Hodnocení školních funkcí), který měří účast žáků v šesti bezprostředních situacích ve školním prostředí a ve 21 konkrétních školních činnostech ležících mimo vzdělávání. Za nezávislé proměnné jsme stanovili devět individuálních faktorů, které se vztahují k přímým charakteristikám žáků s mozkovou obrnou, a jeden faktor prostředí, který se váže na typ školy, již žáci navštěvují. Oceňuji využití pro výzkum zpracovaných dotazníků SFA, což se významně projevilo i na úrovni zpracování výzkumu.

Ke zvoleným metodám disertační práce lze uvést, že jsou vhodně zvolené ke splnění stanoveného cíle. Disertační práce je zpracovaná jako teoreticko-metodologická studie s empirickým šetřením. Teoretická část práce má charakter monografické procedury. Jedná se o teoretický výzkum vypracovaný za pomoci techniky analýzy odborné literatury české a zahraniční (305 titulů), zejména anglické, analýzy legislativních dokumentů a četných internetových zdrojů ze všech studovaných oblastí. Fundovaným zpracováním teoretické části si autorka připravila dobrá teoretická východiska pro zpracování výzkumu disertační práce.

Disertační práce je členěná na část teoretickou a část empirickou, obsahuje celkem pět kapitol. Teoretická část má jednu kapitolu pojatou jako teoretická východiska, obsahuje pět subkapitol s dalším členěním. K hlavním tématům kapitoly patří vymezení pojmů sociální participace, mozková obrna, kvalita života, sociální participace dětí s mozkovou obrnou a jejich determinanty a uvedení legislativy ve vzdělávání žáků se zdravotním postižením.

Kapitola teoretické části disertační práce se všemi subkapitolami je zpracována věcně správně, vybraná témata jsou dobře zvolená, citace je v normě, jednotlivé subkapitoly na sebe logicky navazují a poskytují autorce dobrá teoretická východiska pro zpracování výzkumného projektu disertační práce.

Empirická část disertační práce obsahuje čtyři kapitoly s četnými subkapitolami: metodologie výzkumu, interpretace výzkumného šetření, diskuze a srovnání s jinými studiiemi a závěr. Cíle a metodologie výzkumného projektu je uvedena výše. Ke zpracování celého výzkumného projektu nemám připomínky.

Předmětem výzkumu bylo *definování faktorů, které mají vliv na kvalitu participace žáků s mozkovou obrnou v prostředí základní školy*. Participace je analyzována na základě samostatného provedení 21 aktivit těmito žáky, které nejsou vybrány ze spektra vlastních učebních činností (akademických aktivit) edukačního procesu, v šesti různých školních situacích a prostředích a ve dvou ekonomicky a kulturně rozdílných zemích. Jako potenciální prediktory jsou předloženy faktory osobní, které představují charakteristiky

každého zkoumaného a jeden prostřední faktor, který je vázán přímo na školní prostředí. Předmět výzkumu má i komparační charakter s ohledem na skutečnost, že výzkum prediktorů sociální participace žáků s MO probíhal ve dvou zemích, v České republice a v Republice Srbsku.

Do výzkumu bylo zahrnuto 150 žáků s mozkovou obrnou (po 75 žácích z každé země: NČR=75; NRS=75) ve věku šesti až dvanácti let, kteří navštěvovali běžné základní školy či školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami od první do šesté třídy. Rozsah narušení pohybové schopnosti žáků byl vyhodnocen podle škály GMFCS (Systém klasifikace hrubé motoriky) a úroveň manipulačních schopností pomocí nástroje MACS (Systém klasifikace manuálních schopností). Podle dostupných informací se jedná o vůbec první studii v České republice, jakož i v republice Srbsku prováděnou na základních školách, která identifikuje prediktory sociální participace žáků s mozkovou obrnou s využitím výzkumného nástroje SFA.

Analýza získaných výsledků výzkumného šetření poskytuje pohled na význam vybraných prediktorů sociální participace žáků s mozkovou obrnou ve školním prostředí ve dvou sociálně-ekonomicky a kulturně rozdílných evropských zemích, v České republice a Republice Srbsko. Studie také zahrnuje komparativní výsledky z těchto dvou prostředí týkající se faktorů, které mají vliv na sociální participaci těchto žáků na základních školách.

Po stránce jazykové a grafické odpovídá disertační práce požadavkům stanoveným na tento typ prací. Počet stran je 164, počet titulů odborné literatury 305 ze všech studovaných oborů včetně titulů zahraničních, zejména anglických včetně internetových zdrojů.

Otázky k obhajobě:

1. Čím si vysvětlujete, že participace žáků s MO nezávisle na prediktorech ukazovala větší úspěšnost úspěšnější v Republice Srbsku, než v České republice?
2. Jak se dají zjištěné výsledky ve výzkumu využít pro potřeby žáků s mozkovou obrnou, a to jak ve vyučování, tak v přípravě na povolání a v rámci povolání i v samotném životě.

Závěry

Předložená disertační práce Mgr. Marija Zulič je významným příspěvkem k řešení problematiky stanovení prediktorů sociální participace žáků s mozkovou obrnou na základních školách v České republice a v Republice Srbsku. Výzkumný projekt považuji za originálním řešením vybrané problematiky.

V rámci zpracování disertační práce autorka jednoznačně prokázala velmi dobré odborné znalosti, schopnost práce s odbornou literaturou českou i zahraniční, zejména anglickou a samostatnou tvůrčí práci při výzkumné činnosti v oboru speciální pedagogika.

Po stránce jazykové a formální odpovídá disertační práce požadavkům stanoveným na tento typ prací a splňuje podmínky stanovené vysokoškolským zákonem. Proto doporučuji přiznat **Mgr. Marija Zulič** na základě úspěšné obhajoby vědecký titul Ph.D.

prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.

V Brně 23. srpna 2018